

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת תרומה תשע"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תשפ"ו

בסעודה שלישית

פאלם ספרינגס

הנפש, והאדם יוציאו מהכח אל הפועל בבחירתו ורצונו, ואז יהיה לו תואר אדם ע"ש.

ועל דרך זה הוא בתלמידי חכמים, הצלחתם בתורה אינה רק ממעשי ידיהם שעמלים בתורה, אלא עבור דביקותם בתורה הקב"ה שופע בתוכם השגה בתורה למעלה מכוחות האדם בעצמו, ועל דרך יגעת ומצאת תאמין (מגילה ו:), שאחר היגיעה היו מוצאין מציאה בתורתם. וכדאיתא במשנה (אבות ו-א) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו', ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין שאינו פוסק וכנהר שמתגבר והולך ע"ש. והסידים הראשונים תורתן מתברכת (ירושלמי ברכות ה-א). עד שמצינו בדוד המלך שלמד בלילה אחת משמואל הנביא, מה שאין תלמיד ותיק לומד למאה שנה (ילקוט שמואל קכט). ואין זה מדרכי הטבע שבעולם, אלא מתנת אלקים להוגי תורה, שהיו זוכרין כל התורה כולה בכל פרטיה.

והנה הארון רומזת להתלמיד חכם, שהוא הכלי אשר בו מונח התורה, ועל דרך שאמר הכתוב (תהלים מ-ט) ותורתך בתוך מעי. ועל הארון כתיב ועשית עליו זה זהב סביב (כה-יא), וברש"י סימן לכתר תורה (שמו"ר לד-ב). ועשיית הארון אינו ממעשי התלמיד חכם עצמו, כי דבר זה נמנע מבני אדם בכוחות עצמיים להשיג כל התורה, אלא 'ועשו' ארון עצי שטים, הקב"ה מסייעו בתורתו, ולפי מה שמייע עצמו יותר, ברכת ה' מלווהו יותר, עד שנפתחו לו שערי חכמה, להבין ולהשכיל הרבה יותר מכשרונו.

*

וצוה ה' שמדת הארון תהיה באמות שבורות בחצאי אמות, אמתים וחצי, ואמה וחצי, מה שלא מצינו בשאר כלי המשכן. וכתוב בבעל הטורים שזה ללמד שכל מי שלומד תורה צריך לשבר ולהשפיל עצמו, והז"ל (עירובין נד). דרשו, וממדבר מתנה (במדבר כא-יח), אם משים אדם את עצמו כמדבר שהכל דשין בו, תורה נתונה לו במתנה. ומאי דכתיב (דברים ל-יב) לא בשמים הוא ולא מעבר לים הוא, לא תמצא במי שמגביה דעתו עליה כשמים, ולא תמצא במי שמרחיב דעתו עליה כים ע"ש. ואמרו (תענית ז). למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב (ישעיה נה-א) הוי כל צמא לכו למים, לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה ע"ש.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, וכן תעשו (כה-ח). בספרים הקדושים כתבו, כי מצוה זו כוללת מצוה נצחיות, וכן תעשו לדורות, שכל אחד יקדש עצמו להיות מקדש להשראת השכינה בתוכו, ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד מישראל. ואיך יוכל אדם לעשות עצמו למקדש, ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, ללמוד מכלי המקדש ופרטיה העבודת ה' שרמוזה בהם, ובוה תוכלו להעשות מקדש לה'.

והתורה מתחלת בעשיית הארון, ועשו ארון עצי שטים, אמתים וחצי ארכו, ואמה וחצי רחבו, ואמה וחצי קומתו (כה-י). וכבר דקדקו דבכל הכלים של המשכן כתיב 'ועשית' בלשון יחיד, ורק בעשיית הארון נאמר 'ועשו'. והז"ל (יומא עב:) דרשו מזה, שמכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווים לעשות לו מלאכתו ע"ש. ונראה עוד דמצינו בבריאת האדם שאמר ה', נעשה אדם בצלמנו כדמותנו (א-כ), וברש"י דקדק למה נאמר 'נעשה' אדם בלשון רבים, הלא לא סייעוהו ביצירתו, והוי ליה למימר 'אעשה' אדם (עיין מגילה ט). ובישמה משה שם כתב, על פי דברי העקרים (מאמר ג' פרק ב') דבבריאת האדם לא נאמר 'כי טוב', כי כל הנבראים נבראו בשלימותם, ואין מה להוסיף או לגרוע עליהם, ואפילו הבעלי חיים נבראו בכל שלימותם תיכף בתחלת יצירתם, ושורן בן יומו קרוי שור (בבא קמא סה:), לא כן האדם שנברא בהעדר שלימותו, כי כדי להיות ראוי להקרא 'אדם', זהו מדרגה, אתם קרויים אדם ולא אומות העולם (יבמות סא:). כי האדם נברא במדות רעות ומגונות ואכזריות, גאות, כעס, נקמה וכו' וכו', וכל המדות רעות יש באדם בלידתו, לפעמים מעט ולפעמים יותר. וכל זמן שיש בידו המדות הללו אין הוא 'אדם', נור הבריאה, אדמה לעליון, דומה למלאכי מעלה, אלא הוא כשאר בהמה וחיה, ולפעמים גרוע מהם, שהוא בר דעת ויכול לעשות יותר רשעות לאחריים מבהמה, ואינו בגדר אנושי כלל, והוא צריך לעמוד בעצמו לתקן מדותיו ותכונת נפשו שיהיה ראוי להקרא בשם אדם. ולכן לא נאמר בבריאתו, וירא אלקים כי טוב, כי בעת הבריאה הוא עדיין חסר והעדר השלימות, ומלא בעיות במהותו.

אך הקב"ה ברא את האדם, גולמי כלי, ונתן לו כוחות נפשיים עצומות להשלים עצמו שיוכל להקרא בשם תואר אדם. והקב"ה אמר, אני אברא את האדם בלי שלימותו, והוא בכח עבודתו ישלים עצמו שיוכל להיות אדם. והוא 'נעשה' אדם, ר"ל אני והוא האדם עצמו, ביחד נעשה אדם, הקב"ה יברא אותו עם כוחות

ונראה דעל זה רומז הכתוב, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך (תהלים קיט-יח), דאיתא בגמרא (סוכה ה'): דלרבי מאיר אמות של כלי המשכן היו של ששה טפחים ע"ש. ואם כן אורך הארון אמתים וחצי הם ט"ו טפחים, ואמה וחצי רחבו הוא ט' טפחים, ואמה וחצי קומתו ט' טפחים, וביחד הם ל"ג טפחים. ואמר גל עיני, אם אני נותן עיני על הג"ל טפחים של הארון, שהיו אמות שבורות מכל צד, להורות על מדת שפלות רוח של בעלי תורה, או אזכה ואביטה נפלאות מתורתך, כי רק ממדבר מתנה, ולא בשמים היא.

*

ואמר הכתוב שוב, ועשית בדי עצי שטים וצפית אותם זהב וגו', בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו (כה-גי). ואיתא בגמרא (יומא נד.) רבי יהודה רמי כתיב (מלכים א ח-ח) ויארכו הבדים ויראו ראשי הבדים, וכתיב (שם) ולא יראו החוצה, הא כיצד, נראין ואין נראין. תניא נמי הכי ויראו ראשי הבדים, יכול לא יהו זזין ממקומן, תלמוד לומר ויארכו הבדים. יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין, תלמוד לומר ולא יראו החוצה, הא כיצד, דוחקין ובלטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה, שנאמר (שיר א-ג) צרור המור דודי לי בין שדי ילין ע"כ. ויש להבין הכוונה העליונה בזה, שהיו נראין שני הבדים כשני דדי אשה, עד שסמכה גם על הקרא בין שדי ילין.

ובמהרש"א (שם) כתב יכול לא יהיו זזין ממקומן, דאם לא היו זזין ממקומן לא היה אפשר שיגיע עד הפרוכת, שכל הארון לא היה רק אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו, והיה עומד באמצע כדאמרינן (בבא בתרא צט.) הארון שעשה משה יש לו עשר אמות לכל רוח ורוח, נמצא עשרה אמות ממערב למזרח עד הפרוכת. ואם כן אם לא היו זזין הבדים ממקומן, לא היה אפשר שהיו מגיעין עד הפרוכת שבמזרח. ולהכי קאמר מדכתיב ויארכו הבדים וגו' על פני הדביר דהיינו ההיכל, על כרחך שהיו הבדים זזין ממקומן להאריך עד שיגיעו לפרוכת. והא דכתיב בהו לא יסורו ממנו, היינו שלא להסירן לגמרי, אבל כשהיו זזין ממקומן עדיין תקועין בטבעות היו. והכי אמרינן (יומא עב.) מתפרקין ואין נשמטין, ושפיר קאמר ויראו ראשי הבדים, שהיו נראין מבחוץ כדמסיק שהיו בולטין וכו' ע"כ. וכתוב בענף יוסף (שם) דלדבריו היו הבדים ערך י"ב אמות, שעשרה אמות משך מן הארון עד הפרוכת, ואמה וחצי כרוחב הארון, שהרי היו נשארים תקועין בטבעות ע"ש. ויש להבין למה האמות של הארון היו שבורות, ומדת האמות של הבדים היו שלימות.

ונראה דהנה המפרשים כתבו דבדי הארון רומזים על מחזיקי התורה, שעל ידם התלמידי חכמים עוסקים בתורה, והבאת את הבדים בטבעות על צלעות הארון לשאת את הארון בהם. וצוה עליהם הכתוב, בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו, שלא יזיזו את עצמם מהתלמידי חכמים אלא יעמדו לימינם בכל עת ובכל שעה, כדי שיהיה להם הרכבת הדעת לתורתם. ויש לומר דלכן היה מדת הבדים י"ב אמות, שזה עולה ע"ב טפחים כמספר חס"ד, כי תעודתם הוא לעשות חסד עם הבני תורה להמציא להם כל הצטרפותיהם. ועל כן היו הבדים כמין שני דדי אשה, שמהם יונק התינוק וניזון מאמו, כן הבדים הללו צריכין לספק מזונות להתלמידי חכמים, והשכינה שורה בין שני הבדים, בין שדי ילין, שהישכר והזבולון מתעלים ביחד, וחלק כחלק יאכלו.

ואם כי מעלת תלמידי חכמים עצומה מאד, יותר ממעלת מחזיקי התורה, וכמאמרם (ברכות לד.) כל הנביאים לא נתנבאו אלא לעושי פרקמטיא לתלמידי חכמים ולמהנה תלמידי חכמים מנכסיו וכו', אבל תלמידי חכמים עצמם עין לא ראתה אלקים וזולתך יעשה למחכה לו (ישעיה סד-ג), מכל מקום יש גם מעלה יתירה להמחזיקי תורה, כי הלומד תורה יתכן לפעמים שתהא תורתו שלא לשמה, כמחשבה של פניה בשביל ממון וכבוד וכו', או שתורתו אינו בטהרה הראויה, או שהיה יכול להתאמץ בהתמדתו עוד יותר, וממילא אין תורתו שלימה, מכל מקום לגבי המחזיקי תורה כתוב בראש דוד להחיד"א (פ' ברכה) דהראשונים סבירא להו שהמחזיק לא הפסיד בזה, דהוא נתן את מעותיו

על דעת שהחכם ילמוד לשמה, ואם הוא לא למד לשמה כראוי, לגרמיה הוא דעביד, והעשיר לא הפסיד. ופירש בזה הכתוב (שם לג-יח) שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך, כי הזבולון בכל אופן שמח על מה שמחזיק את יששכר באהלו, דגם אם ח"ו ילמוד שלא לשמה, אין נגרע מחלקו כלום. ופירשו בזה הכתוב (תהלים קיט-קסה) שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול, כי הלומד תורה יתכן לפעמים שיהא מכשול בתורתו, כאשר לומד שלא לשמה, אבל לאוהבי תורתך אין למו מכשול, ולא יוגרע מחלקם כלום.

ועל כן מדות הארון הם באמות שלימות ושבורות, כי לפעמים תורתו שלימה, שלומד לשמה בקדושה וטהרה ובהתמדה נפלאה, אך לפעמים הם שבורות שיש פגם במקצתו וחסר משלימותו, כאשר תורתו אינו כהוגן במעלתה הראויה. לא כן בדי הארון הם שלימות, כי מחזיקי תורה בכל אופן לא יפסידו, והם אוכלים חלקם כאילו החזיקו תורה לשמה, כי לאוהבי תורתך אין למו מכשול.

והנה לפי ראות העין נראה כי הזבולון הוא מחזיק את היששכר מממונו, וזבולון הוא הנותן ויששכר המקבל. אבל באמת לא כן הוא, אלא כל השפע שיש לזבולון הוא רק בזכות תורתו של יששכר, וכמו שאמרו חז"ל (תענית י.) כל העולם כולו נוזנין בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת ע"ש. וכל השפע בא רק מהעמלים בתורה, אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, ונתתי גשמיכם בעתם וגו' (ויקרא כו-ד). וכמו כן היה בהארון ובדיו, לפי ראות העין נראה כאילו הבדים הם נושאים את הארון, אבל באמת לא כן הוא, אלא הארון נושא את הבדים יחד עם הכהנים הנושאים אותו, וכמו שאמרו (סוטה לה.) כאשר עברו ישראל את הירדן ליכנס לארץ ישראל, כיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן, שנאמר (יהושע ד-יח) ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה' מתוך הירדן, נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה, וישבו מי הירדן למקומם, וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו, נמצא ארון ונושאי וכהנים מצד אחד וישראל מצד אחד, נשא ארון את נושאי ועבר ע"כ.

ודוגמת זה הוא כהשדים של האם המניקה את בנה, שלפי ראות העין נראה כאילו האם נותנת מחלבה לבנה, אבל באמת מי הביא החלב להאם, הלא הוא העיבור שבמעיה השפיע לה החלב. וכאשר האם גומלת את בנה ומפסיק מלינוק, שוב החלב מסתלקת ממנה. הוי אומר שהאם מניקה את בניה מחלבה, השפעת החלב בא מהתינוק. ולכן היו שני הבדים בולטין מהפרוכת כשני דדי אשה, להורות להבדים שלא יתגאו במה שהם נותנים, אשר להם השפיע ה' את עושרם, והם הם הנותנים מלחמם למזונות התלמידי חכמים, אלא הם כשדי האשה, שהתינוק הביאה לה החלב תחלה, ורק אחר כך היא מניקה ממנו את בנו. וכן הם בדי הארון הנושאים את התלמידי חכמים, כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, וכל מה שיש להם הוא רק מתורתם של התלמידי חכמים, ורק חלק קטן ממה שהיששכר משפיע להם, הם נותנים לו בחזרה, והוא מקבל מיששכר פי כמה ממה שנותן לו בחזרה.

*

ולעניינו יש להוסיף עוד נקודה, אשר כולנו נמצאים כעת מרוחקים מביתם במקום נופש, ויש לזכור כי הארון היו לו בדים לשאת בהם את הארון, והוא לרמוז כי האדם בביתו מסודר כל יומו לעבודת ה', בקביעות עתים לתורה, ושוב תפלה בצניבור, ואחר כך עוסק במסחריו ומקיים בכל דרכיך דעהו וכו' וכו', אך על הדרך יתכן שיתרשל מעבודתו, ונסיונות רבות באות לפניו בהסתובב בין גויי הארצות. על כן הורה לנו ה', שאין חידוש לשמור התורה כאשר מסודר בביתו, והארון מונח בקדשי קדשים, אלא הארון צריך להיות לו בדים, לשאת אותה אתו עמו בכל מקום אשר הולך, שלא יסור דעתו ולבבו מתורת ה' בקיום כל מצותיה בכל מקום שהולך, ואז יצליח ה' דרכו, להיות מאשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'.